

Nr 62

Av herr Elmwall m. fl., om åtgärder till förbättrande av de underutvecklade ländernas livsmedelsförsörjning.

Lokala överskott och hungersnöd har under alla tider karakteriserat världens livsmedelsförsörjning. Det ökade kommersiella utbytet länderna emellan, främjat av transportmedlens utveckling samt erfarenheterna under inte minst de senaste världskrigen, har successivt gjort världens livsmedelsförsörjning till en gemensam angelägenhet för alla folk och ansvarskännande människor.

Inom de internationella organisationer (särskilt Förenta Nationerna, FN, Förenta Nationernas livsmedels- och jordbruksorganisation, FAO, samt de fria jordbruksorganisationernas internationella sammanslutning, IFAP), där man kontinuerligt arbetar med problemet hur världens resurser på bästa sätt skall kunna utnyttjas för att trygga världens livsmedelsförsörjning, har under årens lopp diskuterats flera olika och mer eller mindre konstruktiva förslag. Här behöver endast erinras om det omfattande utredningsarbetet inom FAO, avseende i tidsföljd en internationell livsmedelsstyrelse eller ett vad befogenheterna beträffar mera begränsat livsmedelsråd, ett internationellt clearingkontor för den internationella handeln med livsmedel, en världslivsmedelsreserv mot akuta hungersnöder och ett världslager av livsmedel för att över åren kunna utjämna störningarna i produktionen, konsumtionen och den internationella handeln. En världsbank för livsmedel med utbyggd organisation för distributionen bör vara möjlig att åstadkomma. I sammanhanget får heller icke förglömmas de mycket mångsidiga och på initiativ från olika håll igångsatta aktionerna för att främja utvecklingen på olika områden inom de s. k. underutvecklade länderna och den aktivitet som för närvarande utvecklas nationellt för att intensifiera dylika aktioner.

Världens livsmedelsförsörjning i dag karakteriseras av oerhörda och genom folkökningen kvarstående brister. Undernäring är i stora delar av världen en alldaglig företeelse, som ej sällan utvecklas till akut hungersnöd. I den hopplöshet och desperation, som följer i hungerns spår, skapas en grogrund för politiska omvälvningar, som enbart förvärrar situationen och äventyrar det fredliga uppbyggnadsarbetet på längre sikt. Här må kraftigt understrykas, att en mer utbyggd och därmed bättre livsmedelsförsörjning är en viktig faktor för främjande av fredlig sammanlevnad mellan världens folk.

Situationen karakteriseras emellertid för närvarande även av vissa »överskott», särskilt av spannmål i Nordamerika, vilka, med hänsyn till den s. k. normala handeln med dessa varor mellan de ekonomiskt utvecklade län-

derna, är mycket stora men som med hänsyn till bristerna samtidigt i världens totala livsmedelsförsörjning är mycket små och, inom det tidsperspektiv vi här rör oss, dessutom lätt förgängliga.

Om man skulle försöka att i några få ord sammanfatta vad diskussionen om världens livsmedelsförsörjning efter det andra världskriget hittills lärt oss, bör det kunna bli, att varje land eller politisk sammanslutning av länder, ur många synpunkter beklagligtvis, medvetet arbetar på eller tvingas till att i huvudsak klara sin egen försörjning med livsmedel. Principiellt säger man kanske ej nej till en ökad internationell handel med lantbruksprodukter, där en sådan är möjlig eller nödvändig på grund av variationerna i skördeutfallet och i produktionen för övrigt, men i praktiken förhåller det sig tyvärr på detta sätt. Det är omtvistat, huruvida en sådan utveckling på lång sikt verkar hämmande på den internationella handeln med industrivaror.

Övertygelsen om att varje land på lång sikt måste klara sin egen livsmedelsförsörjning är åtminstone f. n. särskilt stark i de s. k. underutvecklade länderna. Anledningarna är många, bl. a. dessa länders stora jordbruksbefolkning och outvecklade industri samt i många fall nyvunna självständighet och starka nationalism. Strävandena i de underutvecklade länderna att med stora uppoffringar utveckla industrien har bl. a. sin grund i nödvändigheten att lätta befolkningstrycket på landsbygden, så att jordbruksproduktionen lättare kan rationaliseras och intensifieras. Att det icke finns någon annan möjlighet att klara de underutvecklade ländernas livsmedelsförsörjning anses uppenbart på grund av de annorstädes befintliga »överskottens» litenhet, i det långa perspektivet, tillfälliga karaktär samt på grund av de underutvecklade ländernas mycket begränsade eller obefintliga betalningsförmåga i den internationella handeln. Ett överförande av överskott till bristområdena är ett internationellt finansieringsproblem av stora mått.

Det kan vara befogat att här tillfoga ett par reflexioner om den svenska jordbrukspolitiken. I ett långt perspektiv har denna politik enligt vår mening hittills varit förnuftig. Spannmålstullarna i slutet av 1800-talet bidrog till en avvägning av produktionsinriktningen, som sedermera trots allt gjorde vårt lantbruk mindre utsatt för konjunkturens växlingar. Den samordnade s. k. stödpolitiken fr. o. m. mellankrigsperiodens depression och jordbrukets därmed bevarade produktionskapacitet bidrog i hög grad till möjligheterna att sedermera föra en aktiv neutralitetspolitik. De intensifierade rationaliseringssträvandena efter det andra världskriget synes slutligen i väsentlig grad och utan alltför stora intrång på den hävdvunna friheten kunna förväntas bidra till att vidmakthålla och stärka konkurrenskraften för vår jordbruksproduktion, när konkurrenskraften mätes under lika villkor och med bortseende från nu rådande starka störningar i den normala, internationella handeln med lantbrukets produkter. I jämförelse med jordbruket i de stora västeuropeiska industriländerna hävdar sig det svenska jordbruket som en i stort sett rationellt bedriven näring.

Vi har på sätt som nu skett velat teckna den allmänna bakgrunden till världens livsmedelsförsörjning och vår egen jordbrukspolitik dels därför att dessa båda saker ofta sammankopplas på ett mycket kortsynt sätt, dels för att ge en föreställning om vad som med hänsyn till anpassningssvårigheterna inom lantbruket är att anse som ett långt perspektiv vid den statliga planeringen av denna produktion och dels, slutligen, för att något antyda i vilken riktning som utvecklingen på lång sikt kan tänkas komma att förlöpa. Mot denna bakgrund bör vad vi i det följande anför bli bedömt.

I den sedan flera år tillbaka pågående diskussionen om världens livsmedelsförsörjning har på de flesta håll accepterats, att varje land och politisk sammanslutning av länder har särskilda intressen i att säkerställa sin egen livsmedelsförsörjning och att härvid den ekonomiska och allmänt sociala politiken måste samordnas på ett oupplösligt sätt. Diskussionen har också visat, att de s. k. underutvecklade ländernas livsmedelsförsörjning på längre sikt och i allt väsentligt måste baseras på en inom dessa länder stegrad inhemsk produktion av livsmedel, möjliggjord av ökad rationalisering inom jordbruket, som i sin tur förutsätter en stark industrialisering. Denna senare bör kunna befrämjas genom internationella storlån, kombinerade med en mindre kostnadskrävande men på längre sikt säkerligen mera effektiv hjälp till självhjälp i form av utbildning. Vad jordbruket beträffar, där en snabb utveckling är högst väsentlig, bör hjälpen i huvudsak ges formen av tekniskt bistånd och i samband därmed en intensifierad hjälp till demokratisk samverkan genom Kooperation, särskilt jordbrukskooperation.

Enligt vår uppfattning kan man emellertid inte bortse från att humanitära hjälpaktioner på livsmedelsområdet under lång tid blir ofrånkomliga. Vi anser alltså, att de »överskott» på livsmedel, som för närvarande finns i världen, bör utnyttjas bl. a. till att bistå nödlidande länder, vilket emellertid förutsätter ekonomiska uppoffringar från de mer lyckligt lottade länderna. Vi vill även peka på dessa överskott som ett grundkapital vid organiserandet av en trygghetsskapande, prisstabiliserande och samordnad internationell lagring. Våra rekommendationer i dessa avseenden torde ansluta sig till vad som på de flesta håll framförs i den internationella diskussionen om världens livsmedelsproblem. Att diskutera minskning av redan utbyggd livsmedelsproduktion måste med hänsyn till här anförda förhållanden anses vara helt verklighetsfrämmande.

De problem vi här antytt är av en sådan storlek, att de kan lösas endast genom internationell samverkan. I en sådan samverkan bör Sverige aktivt delta. Närmast gäller det att som en humanitär hjälpaktion distribuera nu befintliga »överskott» av livsmedel på olika håll i världen till sådana länder, vilkas befolkning lider allvarlig brist på livsmedel, samt öka produktionen till förmån för denna. På längre sikt gäller det att främja utveckling och rationalisering av jordbruket inom s. k. underutvecklade länder dels genom lån och dels genom tekniskt bistånd för skapande av yrkesutbildning åt jordbrukare i dessa länder samt för skapande av samarbete mellan dem genom jordbrukskooperativa organisationer. Ur olika syn-

punkter skulle det helt säkert vara lämpligast att Förenta Nationerna och dess av saken berörda underorgan blev forum för denna internationella samverkan.

Med hänvisning till vad som sålunda anförts får vi hemställa,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om initiativ till samverkan med andra länder — helst inom ramen för Förenta Nationernas organisation och verksamhet — i syfte att dels genom långivning och tekniskt bistånd verka för utveckling och rationalisering av jordbruket i de s. k. underutvecklade länderna, dels åstadkomma en rationell distribution av livsmedel från länder med överskottsproduktion till hjälp åt länder, vilkas folk lider brist på livsmedel, dels ock skapa möjligheter för en i detta syfte ökad livsmedelsproduktion.

Stockholm den 22 januari 1960

Emil Elmwall

Johannes Antonsson

Sven Vigelsbo

Gustaf Svensson

Jan-Ivan Nilsson

Einar Gustafsson

i Vä

i Tvärålund

i Kårby